

CSEKE SZILÁRD: ÁRAMLÓ JELENLÉT

„Hány maszk és maszk a maszk alatt a lelkünk / Ábrázatán! Honnan tudja, ha kedve / Támad levetni a lélek, hogy eltűnt / A végső maszk, és már nincsen semmi fedve?” – írta angol szonettjei egyikében a több identitásban is verselő portugál költő, Fernando Pessoa 1913-ban.¹

Egy évszázaddal később, 2015-ben, a Velencei Képzőművészeti Biennálé magyar pavilonjában nyílt meg *Fenntartható identitások* címmel Cseke Szilárd kiállítása, German Kinga kuratori munkájával. Az ott bemutatott installáció, amelynek átlátszó rendszerekben a ventilátorok keltette légáramlás mozgatta golyóbisaival ezen a kiállításon is találkozhatunk, a nézőt azzal szembesítette, hogy – a kuratori megfogalmazás szerint – megvizsgáljuk, „az önmagunkról alkotott képek mennyiben kész, zárt képződmények”. „Sokáig gondolkodtunk rajta – tette hozzá –, hogy identitás vagy identitások szerepeljen-e a kiállításunk címében, és bár magyarul furcsán hangzik a többes szám, mégis annál maradtunk, mert ki akartuk fejezni, hogy nem csak egyetlen, meghatározott identitásról szeretnénk együtt gondolkodni a befogadókkal. Az identitás annak ellenére is állandóan változó, hogy a magját erősen meghatározza a kulturális determináltság és az a földrajzi hely, ahol éppen élünk.”²

A több mint tíz évvel ezelőtti gondolatot gombolyítja tovább ez a ma megnyíló tárlat itt, a Múcsarnok három termében. Örültem, amikor azt láttam, hogy a kiállítást jegyző kurátor, Fazakas Réka a tárlatról írva párhuzamos identitásokról beszél, és gondolatait ugyancsak Pessoa-idézetel indítja: „Ki tudja, hányféle lélek lakik bennem. / Pillanatról pillanatra változó.”³ Nem identitások közötti választásra, hanem párhuzamos identitásokra nyitja rá a tekintetünket a mostani megmutatkozással: Cseke Szilárd mint a nagyméretű erdőképek festője. Cseke Szilárd mint konceptuális, interaktív, kinetikus installációk, mobilszobrok alkotója. Cseke Szilárd mint figuratív festő. Cseke Szilárd mint videoművész. Cseke Szilárd mint szobrász. És folytathatnánk a sort.

A művészet történetét követve természetesnek látjuk, hogy az alkotás határai, amint az e kiállítás címében is szerepel, „áramlók”, fluidak, hol lustán hömpölyögve, hol megáradt sebességgel rohanva, sok esetben mindenféle átmenet nélkül váltanak műfajt, eszközt, médiumot. Pont úgy, mint a képzelet. Egy reneszánsz művész esetében senki nem húzta fel a szemöldökét, ha az a festészet mellett szobrászattal, építészettel, ötvösséggel, grafikával, netán elméletírással, sőt, természettudományos vizsgálódással, anatómiával, aránytannal, matematikával vagy perspektívatannal és annak publikálásával állt elő.

Napjainkban, a designkapitalizmus totális esztétizációra – és természetesen maximális profitra – törekvő világában, az alaposan megtervezett, lecövekelt és következetesen kidolgozott márkaidentitású, és persze felettébb csinosan kommunikált művészi márkaidentitások korában tűnik csak szokatlannak, hogy egy művészt az alkotásai alapján ne lehessen könnyen, első pillantásra beazonosítani. Pedig ennél kevés emberibb dolog létezik: egyikünk sem változatlanul egyforma minden egyes pillanatban.

Aki végigjárja ezt a három termet, elsőre akár azt is érezheti, hogy egy csoportos kiállításon jár. Pedig igazából Cseke Szilárd identitásai közül ismerkedhet meg többel, mint amennyit eddig ismert, vagy láthat rá ezeknek az identitásoknak a párhuzamos létezésére.

¹ Pessoa, Fernando. „How many masks wear we, and undermasks”, 1913. Ford. Várady Szabolcs. In: Fernando Pessoa, *Arc többes számban*. Szerk. Pál Ferenc. Helikon: 1988, 18–19.

² Schneider Ákos. „Fenntartható identitások a Velencei Biennálén”. *Designisso*. 2016.01.27. <https://designisso.com/2016/01/27/fenntarthato-identitasok-a-velencei-biennalen/>

³ Pessoa, Fernando. „Ki tudja hányféle lélek”, 1930. Ford. Tolvaj Zoltán. *1749*. 2023.02.13., <https://1749.hu/szepirodalom/vers/fernando-pessoa-ki-tudja-hanyfele-lelek.html>

Ahogy belépünk a képek erdejébe, az alkotások sűrűjébe, egyre gyakrabban tehetjük föl a már hallott kérdést: „*Honnan tudja, ha kedve / támad levetni a lélek, hogy eltűnt / a végső maszk, és már nincsen semmi fedve?*”⁴ Nincsen fedve sem akrillal, sem olajjal, sem erdőrengeteggel, sem napfürdőző fiatalokkal, sem csodálatosan, varázslatosan működő pneumatikus, hidraulikus és kinetikus szerkezetekkel, sem kiállítótermi performatív befogadás-élménnyel.

Nem egyszerű dolog ez az interpretáció szakma. Bármennyire is szeretnénk megfejteni, a válasz nem adja magát könnyedén. Persze tudhatnánk a bibliai József szavaiból, hogy „*Istennél van a megfejtés*” (1Móz 40,8), de mégiscsak megvan bennünk a késztetés, hogy kicselezzük és rájövünk a kiállítási ördöglakat titkára. És persze ezt jól is tesszük, hiszen ahogy Jean-Luc Marion francia filozófus és katolikus teológus fogalmazott: „*A festészet kérdése nem más, mint a láthatóság kérdése, és ezért mindenkit egyaránt érint – közös érzékelésünk, vagyis egyáltalán az emberi érzékelés problémája rejlik benne.*”⁵ (A festészetet persze ez esetben is nyugodtan helyettesítsük be más képzőművészeti műfajokkal, médiumokkal!)

Bármennyire is összezavaró, egyszerre gyönyörködtető, rácsodálkoztató és ugyanakkor nehéz, frusztráló is ez az út, tartsunk Cseke Szilárddal és a műveivel! Kezdjük ebben a teremben a ma eltemetett Nádasdy Ádám Dante-fordításának szavait követve – „*Életünk útjának feléhez érve / sötét erdőben találtam magam, / mert elvitettem a helyes utat*”⁶ – és folytassuk annak reményében, hogy az úttal, ha csak egy kicsit is, de közelebb jutunk önmagunkhoz, saját kérdéseink megválaszolásához is. Áramoljon a jelenlét!

Körösvölgyi Zoltán

⁴ Pessoa, Fernando. „How many masks wear we, and undermasks”, 1913. Ford. Várady Szabolcs. In: Fernando Pessoa, *Arc többes számban*. Szerk. Pál Ferenc. Helikon: 1988, 18–19.

⁵ Marion, Jean-Luc. *A látható keresztelkedése*. Ford. Cseke Ákos. Bencés Kiadó: 2013, 5.

⁶ Alighieri, Dante. „1. ének (A sötét erdőben), A túlvilági utazás terve”, 1–3. *Isteni színjáték*. Ford. Nádasdy Ádám. Magvető: 2016.